

УДК 341.231.14(477)(09)

Ступак В. В.*Науковий керівник: Сидорук Т. В.,
доктор політичних наук, професор*

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ УКРАЇНА-ЄС: УГОДА АСАА

У статті проаналізовано Угоду про асоціацію між Україною та ЄС. Розглянуто зроблені кроки з боку України в імплементації Угоди. Проведено ретельний аналіз перспектив підписання Угоди АСАА у рамках імплементації Угоди про асоціацію. Окреслено необхідні заходи для досягнення нової угоди в рамках Угоди про асоціацію.

Ключові слова: *Угода про асоціацію, Угода АСАА, імплементація, реформи, Україна, ЄС.*

Stupak V. V.

THE IMPLEMENTATION OF THE UKRAINE– EUROPEAN UNION ASSOCIATION AGREEMENT: THE AGREEMENT ACAA

This article is an attempt to analyze the Ukraine-European Union Association Agreement. The steps of the Ukrainian side of the implementation of the Agreement are considered. There is made an attempt to conduct a thorough analysis of the possibility to sign the ACAA Agreement through the implementation of the Association Agreement. There are briefly outlined the necessary actions for getting a new agreement through the Association Agreement.

Key words: *The Association Agreement, ACAA Agreement, implementation, reforms, Ukraine, EU.*

Українські політики довгий час робили гучні заяви про інтеграцію України з Європейським Союзом, фактично ж першим проєвропейським президентом був Віктор Ющенко. Проте реальна можливість розпочати інтеграцію до Європейського Союзу, а саме – підписати Угоду про асоціацію Україна-ЄС, з'явилася 28-29 листопада 2013 року у Вільнюсі, але тодішній президент Віктор Янукович відмовився підписувати угоду. Тому українському народові довело-

ся силоміць відстоювати проєвропейський вектор політики. Тим не менш, 21 березня (політична частина) та 27 червня (економічна частина) 2014 року було підписано УА між Україною та Європейським Союзом. Угоду остаточно ратифікували і вона набула чинності 1 вересня 2017 року після її ратифікації Нідерландами та Радою ЄС.

Асоціація з ЄС – це чіткий та послідовний план інтеграції України до ЄС, який може дати Україні можливість вступу до союзу в майбутньому. Тому нам важливо розуміти, яку частину роботи вже виконано, де присутні проблеми і що ще необхідно зробити задля розширення інтеграційних процесів з ЄС. Цей аналіз є особливо важливим для того, аби розуміти, на якому ми етапі, щоб підписати Угоду АСАА, яка згідно ст. 57 Угоди про асоціацію України та ЄС (УА), оформлюється у вигляді протоколу до УА [3]. Угода АСАА дозволить українському бізнесу безперешкодно торгувати з ЄС.

Питання інтеграції України до Європейського Союзу, а саме імплементація нею УА, є доволі цікавою темою як для українських дослідників, так і для європейських. Українські дослідники, які працюють над проблематикою цього питання: Д. Шульга, О. Бетлій, А. Бутін, І. Коссе, В. Кравчук, Д. Луценко, В. Ночвай, Л. Олексюк, О. Приходько; європейські дослідники: Balázs Jarábik, Gwendolyn Sasse, Natalia Shapovalova, Mark Temnycky, Olga Shumylo-Tapiola і Mark Adomanis.

Метою статті є аналіз виконання Україною свого «домашнього завдання» у рамках УА, зокрема виконання пунктів, передбачених для підписання Угоди АСАА.

Завданнями статті є аналіз поетапного виконання українською стороною умов УА; визначення головних перешкод у виконанні пунктів Угоди; дослідження проблематики підготовки Україною умов для підписання Угоди АСАА.

Перш за все, необхідно провести аналіз умов Угоди про асоціацію. Угода про асоціацію (УА) – це юридично зобов'язуючий міжнародний договір між Україною та ЄС. Найбільш конкретні зобов'язання сторони УА взяли на себе у рамках Поступової інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС (ПВЗВТ) [4].

Угода чітко визначає цілі асоціації між Україною та Європейським Союзом. У статті 1 пункт 2 підпункт В зазначається про необхідність посилення політичного діалогу між державами, а у підпункті С сторони погодили зберігати й зміцнювати мир та стабільність у регіональному і міжнародному вимірах [3]. На перший погляд це може здаватися звичайною декларативною частиною, але для України це надзвичайно важливо – ці пункти декларують усесторонню

підтримку України в гібридній війні з Російською Федерацією (РФ) та, відповідно, заявляють про відсутність будь-яких територіальних претензій чи суперечок на західних та південно-західних українських кордонах. Підпункти D, E, та F декларують розвиток відносин в економічній сфері, інтеграції ринків, сфері юстиції, безпеки та будь-якій іншій сфері, в якій зацікавленні обидві сторони.

Варто зазначити, що договір по блоках охоплює питання регулювання інтеграції між Україною та ЄС. До першого блоку можна віднести Розділи 2 та 3, а саме: питання політичного діалогу, реформування правових інституцій, спільну роботу у сфері зовнішньої політики та безпеки [3]. У першому блоці регулюються: Спільна політика безпеки і оборони (СПБО); посилення практичного антикримінального співробітництва та управління – відповідні навчання та тренування у рамках СПБО; спільна робота в Міжнародному кримінальному суді (МКС) через імплементацію Римського статуту МКС; укріплення інституцій права усіх рівнів, особливо зміцнення судової системи; спільний контроль міграційних потоків; спільна боротьба з легалізацією (відмиванням) коштів та фінансуванням тероризму; спільна боротьба з корупцією, контрабандою, кібер- та економічною злочинністю – залучення Європолу, обмін досвідом та практиками, обмін інформацією, захист свідків та жертв [3].

Наступним блоком можна виділити Розділ 4, який охоплює питання торгівлі. У цій частині регулюється питання мита, а саме скасування візового мита, митних квот та експортних субсидій; запровадження спільних антидемпінгових заходів; проведення стандартизації, здійснення технічного регулювання тощо.

Сторонами було погоджено інтеграцію у рамках ПВЗВТ за напрямками:

1. Лібералізація тарифів – спільна регуляція мита, демпінгові та антидемпінгової політики.

2. Секторальна інтеграція – знаття бар'єрів для ведення українського бізнесу на ринках ЄС.

3. Забезпечення рівних умов для чесної конкуренції між українськими та європейськими компаніями на загальному ринку, шляхом поступового впровадження Україною правил і стандартів ЄС щодо прав споживачів, інтелектуальної власності, прав працівників, екологічних вимог, державної допомоги підприємствам та запобігання ринку монополізації.

Також у цьому розділі обумовлюються правила ведення бізнесу між Україною та ЄС, а саме: забезпечення відповідного законодавства, створення українською стороною прозорих процедур оформ-

лення бізнесу, проведення судової реформи та організація постійних консультацій з торговими представниками щодо законодавчих ініціатив. У рамках договору сторони погодилися не обмежувати та дозволяти будь-які платежі та рухи капіталу у вільно конвертованій валюті, згідно з положеннями 8 Угоди Міжнародного Валютного Фонду 1944 року. Більше того, задля покращення темпів розвитку ділових відносин, сторони погодили створення умов для здійснення прозорого, недискримінаційного, конкурентного і відкритого тендерного процесу, що відкриває взаємне і поступове відкриття ринків закупівель. Угода передбачає проведення сторонами антимонопольної політики та політики боротьби з антиконкурентними діями фізичних та юридичних осіб.

Варто зазначити, що у Розділі 5 «Економічне та галузеве співробітництво» сторони погодили розширення інтеграції у практично всіх галузях економіки, а саме: у сфері енергетики, макроекономіки, бюджетній політиці, зовнішньому аудиті, оподаткуванні, охороні навколишнього середовища, а також у транспортній, космічній, металургійній, туристичній, рибальській, культурній галузях та у сфері фінансових послуг [3].

Аналізуючи імплементацію умов УА, перш за все потрібно розглянути умови підписання Угоди АСАА (Угода про оцінку відповідності та прийняття промислової продукції), що дозволило б здійснити глибоку інтеграцію ринків. Укладання Угоди АСАА ліквідує технічні бар'єри в торгівлі між Україною та ЄС.

Перевагами Угоди АСАА можна назвати те, що українські підприємства зможуть маркувати свою продукцію знаком якості «СЕ» та, як результат, вільно продавати її на ринку ЄС [2]. Прогнозується, що Угода охопить 1\5 сектору економіки України і дасть можливість українським експортерам швидше та дешевше проходити сертифікацію. Більше того, імідж продукції з позначкою «Made in Ukraine» значно покращиться.

Процедурно, Угода АСАА укладається як Протокол до УА. Для підписання угоди необхідно отримати схвальне рішення Комітету асоціації в торгівельній палаті та Ради асоціації [3].

Що необхідно зробити задля отримання «зеленого світла» у підписанні Угоди АСАА?

1. Повністю привести у відповідність національне законодавство до європейського, як рамкове, так і галузеве.
2. Імплементувати європейські стандарти якості – «СЕ».
3. Узгодити всі національні установи для визначення рівня якості продукції, а саме: Національний орган по стандартизації, Національ-

ний орган з акредитації, метрологічні інститути та органи з оцінки відповідності.

4. Скасувати усі регуляторні режими, які суперечать чи дублюють європейські вимоги до відповідних видів продукції [4, 21].

Провівши аналіз змін рамкового законодавства України для підписання Угоди АСАА, ми можемо стверджувати, що перші зрушення у законодавстві відбулися ще в 2010 році. Проте динаміка прийняття нових законопроектів значно виросла після подій Революції Гідності [1]. Зокрема, були прийняті:

1. Закон України «Про загальну безпечність непродовольчих товарів» від 02.12.2010;

2. Закон України «Про державний нагляд за ринком і контроль за харчовими товарами» від 02.12.2010;

3. Закон України «Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту продукції» від 19.05.2011;

4. Закон України «Про метрологію та метрологічну діяльність» від 5.06.2014;

5. Закон України «Про стандартизацію» від 5.06.2014;

6. Закон України «Про технічні регламенти та оцінки відповідності» від 15.01.2015;

7. Закон України «Про акредитацію органів з оцінки відповідності» від 17.05.2001 р (зміни внесені 15.01.2015 р).

Варто зазначити, що в цілому усі вище наведені закони відповідають європейським актам, проте, час від часу, були втручання українських юристів, тому спостерігалось незначне відхилення від європейського законодавства. Тому на порядок денний у 2019 році були винесені законопроекти №10183 від 06.06.2019, №7123 від 29.08.2019 та №2172 від 25.09.2019, що є поправками відповідно до законодавства ЄС.

Проте як би Україна активно не прагнула активізувати динаміку руху до підписання Угоди АСАА, у неї на шляху з'явилася нова дуже серйозна перешкода – 20 червня 2019 Рада ЄС прийняла новий Регламент 2019\1020 щодо ринкового нагляду та відповідності продукції. У цьому документі Європейський Союз значно посилює повноваження органів та зміцнює заходи ринкового нагляду, особливо у сфері комерції через мережу Інтернет [4, 23]. Нові правила вступають в силу лише з 16 липня 2021 року, тому Україні необхідно буде знову вносити правки в своє рамкове законодавство після липня 2021 року.

Як згадувалося раніше, для підписання Угоди АСАА необхідно адаптувати як горизонтальне (галузеве), так і вертикальне (ієрар-

хічне) законодавство¹. Отож, ще у відповідному документі від Державного комітету України по водному господарству «Про план дій Держводгоспу щодо реалізації у 2005 році пріоритетних положень Програми інтеграції України до Європейського Союзу» 2005 року було визначено чотири пріоритетні сектори здійснення адаптації: низьковольтне обладнання, електромагнітна сумісність, виробництво машинобудування та прості посудини, що працюють під тиском [5].

Цей план дій реалізовувався таким чином:

1. У 2012 році Кабінет міністрів прийняв технічний регламент щодо електромагнітної сумісності та низьковольтного обладнання;

2. У 2013 році Кабінет міністрів затвердив технічний регламент машинобудівної промисловості;

3. У 2015 році були прийняті нові технічні регламенти для низьковольтного обладнання та електромагнітної сумісності з новими директивами ЄС (2014 року) [11].

4. У 2018 році європейські експерти внесли пропозиції про зміни в трьох технічних регламентах і в тому ж році вони були прийняті Урядом.

5. У жовтні 2019 року прийняті технічні регламенти у секторах:

a. прості посудини під тиском;

b. мобільне обладнання під тиском;

c. газоподібні паливні прилади;

d. ліфти;

e. іграшки

f. неавтоматичні вагові прилади;

g. засоби вимірювання;

h. обладнання для роботи в потенційно вибухонебезпечних середовищах;

i. засоби індивідуального захисту, канатні дороги;

j. вибухонебезпечні матеріали для промислового використання;

k. вимоги щодо енергоефективності [10].

У результаті цього дослідження я дійшов висновків, що з огляду на зміни в горизонтальному і вертикальному² законодавствах, можна стверджувати, що на 2020 рік українське законодавство допускає можливість підписання Угоди АСАА в трьох секторах: низьковольт-

¹ Структура системи законодавства України поділяється на два внутрішні підрозділи на відносно відособлені групи нормативно-правових актів: галузеве («горизонтальне») та ієрархічне («вертикальне»). Галузеве законодавство – трудове, цивільне, кримінальне і т.д. законодавство. Ієрархічне законодавство – закони й підзаконні акти.

² Структура системи законодавства.

тне обладнання, електромагнітна сумісність і машинобудівна промисловість [2].

Однак, незважаючи на всі кроки з адаптації законодавства українською стороною, ЄС не поспішає підписувати Угоду АСАА з Україною. Зокрема, перший звіт про виконання Україною УА (2016 р. – опублікований у 2017 р.) не містив жодної згадки про АСАА [6]. Також у першому звіті про впровадження всеосязної зони вільної торгівлі Угода АСАА була відзначена як довгострокова мета.

У другому Звіті про реалізацію УА (2017 р. – опубліковано в 2018 р.) Угода АСАА було згадано лише як «питання майбутнього» [8]. Більше того, у другому звіті про відповідність зони вільної торгівлі (2017 р.) взагалі не згадувався АСАА. У 2018 році ситуація залишилася незмінною, у третьому звіті про виконання Угоди про асоціацію Угода АСАА так само зазначається як «питання майбутнього» [7].

Така невизначеність з боку ЄС не додає впевненості, що Угоду АСАА взагалі буде підписано. Подібна поведінка з боку європейської сторони не лише не стимулює український уряд та народ до проведення нових реформ, а створює сприятливе середовище для євроскептичних настроїв серед мас та політичної еліти. Також це створює іншу проблему: Україна, сподіваючись на швидке укладання Угоди АСАА та вихід на європейські ринки, занадто динамічно запроваджує вимоги директив та регламентів ЄС, що у деяких секторах створює «додаткову напругу». Тобто, виникають проблеми, до прикладу: процедури оцінки відповідності та вимоги щодо маркування виявляються надто обтяжливими [9].

Від такої ситуації страждають як український бізнес, так і європейський. Європейським виробникам доводиться проходити контроль якості ЄС задля маркування «СЕ» і потім повторювати точнісінько таку ж процедуру в Україні задля українського знаку відповідності. Такі дії призводять до підвищення цін, зменшення асортименту та виникнення монополії великих імпортерів.

Підписання Україною «промислового безвізу» ще довгий час буде залишатися надзвичайно актуальною темою, адже по-перше це значний крок для України, щоб інтегруватися в європейську економіку, по-друге постійні зміни в середині європейського законодавства будуть постійно продовжувати відтермінування моменту підписання угоди на всі сектори економіки.

Джерела та література

1. Документація ООВ : Український Науковий Інститут Сертифікації.
URL: <https://uni-cert.ua/dokumentatsiya-ooov/> (дата звернення 07.01.2020).

2. Луценко Д. «Промисловий безвіз»: чим важлива угода АСАА та чому її підписання гальмується : Європейська правда, 2018. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2018/12/19/7090846/> (дата звернення 04.01.2020).

3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Угоду ратифіковано із заявою Законом від 16.09.2014 р. № 1678-VII. Дата оновлення: 30.11.2015. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення 04.01.2020)

4. Шульга Д., Бетлій О., Бутін А., Коссе І., Кравчук В., Луценко Д., Ночвай В., Олексюк Л., Приходько О. Інтеграція у рамках асоціації: динаміка виконання угоди між Україною і ЄС : аналітичний звіт : Громадська Синергія, 2019. 74 с. URL: <https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Integratsiya-u-ramkah-asotsiatsiyi-dynamika-vykonannya-Ugody-mizh-Ukrayinoyu-i-YES-3-e-vydannya-1.pdf> (дата звернення: 04.01.2020).

5. Про план дій Держзводгоспу щодо реалізації у 2005 році пріоритетних положень Програми інтеграції України до Європейського Союзу : Закон України : Верховна Рада України, 2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/en/v0007574-05> (дата звернення: 04.01.2020)

6. Association Implementation Report on Ukraine : аналітичний звіт : European Commission, 2016. 14 p. URL: <https://library.e.uneighbours.eu/content/association-implementation-report-ukraine> (дата звернення: 04.01.2020).

7. Association Implementation Report on Ukraine : аналітичний звіт : European Commission, 2018. 19 p. URL: <https://library.e.uneighbours.eu/content/2018-association-implementation-report-ukraine> (дата звернення: 04.01.2020).

8. Association Implementation Report on Ukraine : аналітичний звіт : European Commission, 2017. 17 p. URL: https://www.ecoi.net/en/file/local/1419134/1226_1512458656_171114-association-implementation-report-on-ukraine.pdf (дата звернення: 04.01.2020).

9. Jarábik B., Sasse G., Shapovalova N., De Waal T. The EU and Ukraine: Taking a Breath: Carnegie Endowment for International Peace, 2018. URL: <https://carnegieendowment.org/2018/02/27/eu-and-ukraine-taking-breath-pub-75648> (дата звернення: 05.01.2020).

10. Report from the commission to the european parliament, the Council, the european economic and social committee and the Committee of the regions on Implementation of Free Trade Agreements : European Commission, 2018. 52 p. URL: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2019/october/tradoc_158387.pdf (дата звернення: 04.01.2020).

11. Report on Implementation of EU Free Trade Agreements : European Commission, 2017. 54 p. URL: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/october/tradoc_157468.pdf (дата звернення: 04.01.2020).